

Tarihçiler, Türkistan'da kurulan ilk Türk devletleri hakkındaki bilgileri öncelikle Çin ve diğer komşu devletlerin kaynaklarından elde etmişlerdir. Bunun temel nedeni, Türklerin konargöçer bir yaşam sürmeleri ve II. Göktürk Devleti'ne kadar yazılı eser bırakmamış olmalarıdır. Türk tarihinin ve Türk edebiyatının ilk yazılı belgesi olan Orhun Kitabeleri, II. Göktürk Devleti döneminde yazılmıştır ve o dönemde yaşayan Türkler hakkında bize önemli bilgiler sunmaktadır. Ayrıca, o dönemdeki Türkler hakkında bilgi edindiğimiz bir diğer kaynak da destanlardır. Destanlar sözlü kültürümüze ait edebî eserler arasında yer almaktadır. Bilinen destanlar arasında Oğuz Kağan, Bozkurt, Ergenekon, Göç ve Türeyiş destanları bulunmaktadır.



Görsel 3.6 Orhun Kitabeleri'nden bir kesit



Orhun Kitabeleri

Aşağıda Orhun Kitabeleri'nden bir bölüme yer verilmiştir. Metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Türk halkının yurt edineceği yer, Ötüken imiş. Türklerin hakanı, Ötüken'de oturur ve oraya hükmeder ise orada hiçbir sıkıntı olmaz imiş.

Çinliler, tatlı sözlerle ve yumuşak ipekli kumaşlarla halkı kandırıp kendilerine yaklaştıran yerleştirdikten sonra fesatlıklarını gösterip iyi, akıllı ve cesur kimseleri yaşıtmazlar imiş.

Türk halkı, yok olmak üzere imiş. Türk tanrısı, Türk halkı yok olmasın diye babam İleriş Kağan'ı ve annem İlbilge Hatun'u göğün tepesinden tutup daha yükseğe kaldırmış. Babam, Türk töresini terk eden devletsiz halkı, atalarının töresine göre yeniden eğitmiş.

Ey Oğuz Beyleri, halkı işitin: Üstte gök çökmedikçe, altta yer delinmedikçe senin devletini ve töreni kim yıkıp bozabilir?

Devlet ve töre sağlam oldukça kimse onları yıkamaz.

Türk tarihini araştıran bir tarihçi olduğunuzu düşünün. Orhun Kitabeleri'nden II. Göktürk Devleti hakkında hangi bilgilere ulaşabilirsiniz? Tartışınız.

Kitabelerden, Göktürklerin Ötüken'i merkez yaptığını, Çin'e karşı mücadele ettiklerini, töreye önem verdiklerini ve halkı koruduklarını öğreniriz.

2) Destanlar ve yazıtlar; Asya Hun Devleti, Göktürkler ve Uygurların medeniyetimize katkıları arasında yer almaktadır. Bu devletlerin medeniyetimize başka hangi katkıları olabilir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Bu devletler yazıyı, sanatı, hukuku, ordu düzenini ve şehirleşmeyi geliştirmiş olabilir.

Bu devletlerin medeniyetimize katkıları hakkında merak ettiğiniz konular nelerdir? Belirlediğiniz konuları aşağıdaki kutulara yazınız.

Asya Hun Devleti

Ordu düzenini ve yaşam tarzlarını merak ediyorum.

Göktürkler

Orhun alfabesini nasıl kullandıklarını merak ediyorum.

Uygurlar

Yerleşik hayata geçince sanat ve ticarete nasıl katkı sağladıklarını merak ediyorum.